

БИЛТЕН ЈУЛ 2010.

САДРЖАЈ:

1. Гајење трешње на подручју Чачка
2. Берба, паковање и класирање плодова кајсије
3. Заштита краставаца корнишона од пламењаче
4. Љуштење стрњишта
5. Облици промоције у сеоском туризму

Гајење трешње на подручју Чачка

Трешња (*Prunus avium* L.) је воћна врста која од дрвенастих воћака, гајених у нас, даје најраније плодове. Највећи носилац ове производње су породична домаћинства (преко 99 %), док пољопривредни агроиндустријски комплекси имају занемарљиву производњу.

Такво учешће индивидуалних газдинстава условљено је високом природном производњом овог воћа.

Као најстарија привредно искоришћена врста, добре резултате постиже у умереним климатским зонама. Према статистичким подацима у Србији постоји око 2,6 милиона родних стабала трешње, на око 45000 хектара засада. Продукција од око 3,5 kg плодова по становнику наше земље недовољна је, што је чини дефицитарном и самим тим веома траженом робом на нашем тржишту, као и у окружењу. У прилог томе ово квалитетно и укусно воће има тенденцију све масовнијег плантажног гајења у Чачку и околини (значајнији засади су у селима Миоковци, Горња Горевница, Липница), у којима воћари постављају интродуковане, самоплодне сорте, крупног и атрактивног плода, бољег квалитета и отпорности на економски најзначајније болести, са неизбежним високо приносним одликама. Процена је да се под трешњом налази око 27 хектара углавном млађих засада (старости 2-5 година) на подручју Чачка.

Како је једна од најскромнијих врста у погледу гајења, на овом рејону она веома добро успева на скелетним, брдским, али пропусним и дубоким земљиштима, чије хумусно-акумулативне карактеристике нису преваходне.

Такође, у гајењу коштичавог воћа, отпорнија је и на зимске хладноће од кајсије и брескве. За засаде са интензивнијим гајењем (или на мањим парцелама у шпалирским системима гајења), највише се користе слабо бујне подлоге (као што су *Колт*, *Гизела 5* или *Облачинска вишња*, које уз неопходну примену летње резидбе формирају стабло односно круну трешње у облику котласте круне (вазе), или неки од декоративних узгојних облика (крупно, изражајно лишће). На овом подручју сорте ове врсте сазревају већ током прве декаде маја месеца, и готово целокупан род продаје се према уговореном – велепродајном откупу. Цена овог профитабилног коштичавог воћа у велепродаји 2009. године на територији Града Чачка износила је око 150 динара по килограму свежег плода, док током 2010. године пласман се кретао од 110 до 90 динара по килограму

Већина сорти трешња је самобесплодна, па се за мање површине са појединачним стаблима бирају самоплодне сорте (као што су: *стела*, *компакт стела*, *лапинс*, *санбурст*, *скина*), док се за већину водећих сората (*бурлат*, *ван*, *бинг*, *старк харди* *Џајант* и др.) или пак пратећих (као што су :*ламберт*, *emperor francis*, *гермердорфска...*), морају обезбедити одговарајуће сорте - опрашивачи (на пр. *стела*, *компакт стела*, *ван*, *хеделфингерова*

У већим засадама трешња у околини Чачка доминирају следеће сорте: ***бурлат***, ***самбурст***, ***хеделфингерова***, ***гермердорфска***, а у последње време саде се и сорте ***регина*** и ***колнеј***.

мр Бранко Танасковић

Берба, паковање и класирање плодова кајсије

Сезона зрења и берба кајсије код нас траје око месец дана, то је од прилике од треће декаде јуна до треће декаде јула. Плод се бере кад је пријатан за јело, и делује освежавајуће. Зрелост плодова се испољава променом боје покожице, мирисом и укусом који су својствени кајсији као и лаком откидању плодова. Ради стављања у промет кајсије се по квалитету разврставају у класе: екстра, I класу, II класу. Плодови се беру ујутру, док нису још загрејани, и увече кад се расхладе од дневне топлоте. Препоручује се берба са петелком јер се на тај начин мање кваре.

У екстра класу разврставају се плодови висококвалитетних сорти кајсија, добро развијени, брижљиво обрани, довољно зрели и без икаквих недостатака. Кајсије класе екстра морају бити уједначене по облику, боји и величини, с тим да пречник плода мора износити најмање 40 мм. Класа I обухвата плодове кајсије који су по облику, крупноћи и боји покожице типични за сорту и производно подручје, с тим да пречник плода мора износити најмање 3 мм. У класу II разврставају се плодови кајсија који задовољавају минималне услове

Заштита краставаца корнишона од пламењаче

Проузроковач пламењаче је глива *Pseudoperonospora cubensis* која поред краставаца (салатара и корнишона) напада још диње, тиквице и у мањој мери лубенице (врсте из породице *Cucurbitaceae*).

Пламењача краставаца корнишона, често представља ограничавајући фактор у производњи ове културе. Временски услови током летњих месеци, топли дани и прохладне ноћи, као и појава јутарње росе и магле,

квалитета и величине плода најмање 25 мм у пречнику.

Кајсије класе екстра пакују се слагањем: у средње отворене плитке летварице, сложене плитке летварице, затворене кабинетске сандуке, отворене плитке летварице. Оне се морају паковати пажљиво слагањем само у једном слоју, с тим што плодови морају бити одвојени један од другог одговарајућим материјалима, са чистом хартијом као улошцима.

Кајсије класе I и класе II пакују се у средње отворене плитке, сложене плитке летварице и отворене плитке летварице. Могу се паковати и у два слоја, с тим да се између слојева стави таласаста хартија или хартија за паковање. Кајсије класе I и класе II могу се паковати и насипањем, без слагања, с тим да у јединици амбалаже не сме бити преко 8 кг плодова класе I и 10 кг плодова класе II.

Дипл.инг. Снежана Драгићевић-Филиповић

погудују појави и брзом ширењу пламењаче краставаца. Према искуствима из ранијих година у последњој декади јула или почетком августа долази до пропадања краставаца корнишона, уз симптоме жуто смеђе палежи лишћа. Пламењача се посебно јавља на краставцима у мањим баштама и окупницама где се краставци гаје за сопствене потребе, јер на тим парцелама обично изостају хемијске мере заштите.

Промене на листу започињу појавом округластих, светлозелено-жућкастих пега величине до 15 мм. Оне се постепено повећавају, постају угласте (јер су “ограничене” лисним нервима), убрзо мењају боју у жуто-смеђу, а нападнуто се лишће на крају осуши. У одређеним метеоролошким условима број пега се брзо повећава после свега неколико дана, долази до пропадања целе биљке. За разлику од пламењаче лука (*Peronospora destructor*), грашка (*Peronospora pisi*) или салате (*Bremia lactucae*) које се јављају у прохладно-влажним данима, пламењача краставаца се јавља када су летњи дани врући с обилним јутарњим росама или маглама.

Многи произвођачи краставаца за сопствене потребе избегавају њихову примену, па у епифитоцијским годинама након прве бербе плодова појављују се први симптоми и брзо долази до потпуног пропадања биљака. Заштиту краставаца корнишона треба почети након ницања, након појаве правих листова. За прве заштите потребно је користити контактне фунгициде (Dithane DG Neo Тес а. т. makozeb), **Antracol WP 70**. а. т. rporineb) и сл. или бакарне фунгициде као што су: Фунгуран ОХ, а Нордох и др.

Оптималне температуре за развој ове болести су температуре 16-24°C (нарочито се јавља ако су ноћне температуре 14-16°C а дневне 25-28°C, јер тада инкубација траје само 4 дана). Киша, роса, магла или наводњавање кишом (орошавањем) необично је важно за ширење пламењаче. Проузроковач пламењаче краставаца може “издржати” температуре до 37,5°C, па врући летњи дани не прекидају развојни циклус овог патогена као што је случај код пламењача неких других биљних врста, нпр. винове лозе (*Plasmopara viticola*), кромпира и парадајза (*Phytophthora infestans*). Због сукцесивне или вишекратне бербе која може потрајати дужи временски период, примена средстава за заштиту биља је врло ограничена.

У фази интезивног пораста биљке користити системичне фунгициде, а у фази плодоношења фунгициде са краћом каренцом. Најкраћу каренцу за заштиту корнишона или салатних краставаца имају **Quadris** СЦ (0,075-0,1 %) (К= 4 дана), фунгициди на бази фосетил -алуминијума (**Aliette flach** 0,3 %) (К=4 дана). Примена ових препарата даје задовољавајуће резултате само уколико се почињу примењивати пре првих зараза (превентивно). Кад се појаве први симптоми пламењаче,

сигурнију заштиту даје **Acrobat MZ** (0,2 %), уз каренцу 14 дана (само у краставцима салатарима). Добри резултати против пламењаче краставаца корнишона добијени су примјеном фунгицида Equation Pro WG

(0,05 %), и Verita WG (0,25 %), мада ови препарати нису регистровани за примену у краставцима.

Дипл инг Весна Нишавић Вељковић

Зеленишно ђубрење / сидерација/

Зеленишно ђубрење/ сидерација / је један од најстаријих начина очувања плодности земљишта и практиковало се још пре примене стајњака .Сидерација представља ситњење и и заоравање свеже надземне и подземне масе биљака с циљем да се земљиште обогати органском материјом и ради побољшања физичких, хемијских и биолошких особина земљишта. Препоручује се пре свега на земљиштима која немају довољно хумуса. За зеленишно ђубрење претежно се употребљавају легуминозе лупине, грахорица,сточни грашак, еспарзета, црвена детелина и друге .Ове биљке брзо расту, дају велике количине зелене масе, имају снажан корен који дубоко продире у земљиште и растреса оранични слој, извлачи минералне материје из дубљих и остављаих у површинским слојевима. Посебна важност легуминоза је у томе што су са њима у симбиози бактерије које фиксирају атмосферски азот и стављају га на располагање биљкама. Количине азота које ове бактерије могу да фиксирају креће се од 250 - 300 кг по хектару. Поред легуминоза за зеленишно ђубрење употребљавају се и друге биљке и то оне које дају велике количине биљне масе , поправљају земљиште, брзо расту и снабдевају земљиште хранљивим материјама. У ову групу спадају : кукуруз, хељда, уљана репица и друге.

Употреба биљака за ђубрење земљишта, а које се сеју у пролеће, има и својих недостатака, јер заузимају земљиште у току летњег периода и искључују га из производње у току године. Због тога се препоручује сетва пострног или озимог међуусева. Гајење усева за зеленишно ђубрење као пострног усева могуће је после жетве раних предусева који се убирају у летњем периоду. Да би имали успеха у овој производњи неопходно је да буде довољно падавина или да постоји могућност за наводњавања. У пострној сетви од усева се могу гајити : лупине , грахорица, хељда, фацелија, уљана репица, кукуруз и др .

Фацелија

Уљана репица

Хељда

Грахорица

Озими међуусеви за зеленишно ђубрење сеју се крајем августа или у септембру. За ову сврху могу се

употребити: озими сточни грашак, озима грахорица, уљана репица. Ако се, на пример, у септембру посеје озима грахорица у смеши са озимим јечмом, она ће већ до половине маја следећег пролећа бити подесна за

Сточни грашак

Облици и начини промоције у сеоском туризму

У промоцији руралних туристичких дестинација развијени су различити облици комуницирања са потрошачима, а користи се и велики број различитих промоционих инструмената, материјала и комуникационих активности.

Сајмови. Учествовање на сајмовима пружа могућност сусрета између купаца и продаваца и презентовања понуде дестинације ширем аудиторијуму.

Оглашавање. Значајан инструмент маркетиншких комуникација који треба користити у промоцији сеоског туризма. Под овим се подразумева сваки облик промотивних активности који се плаћа.

Промотивни облици и материјали. Представљају штампане материјале који се користе у сврхе масовне туристичке промоције. У промоцији туристичке понуде потребно је користити следеће промотивне материјале:

1. ПОСТЕРИ И ПАМФЛЕТИ КАРАКТЕРИСТИКЕ

Материјали који се користе у широке промотивне акције дестинације. Посебно су значајне у почетним фазама развоја туризма

САДРЖАЈ

заоравање. За сетву грахорице потребно је око 120 кг семена и 30 кг килограма семена озимог јечма, који служи за потпору и повећање биљне масе .

Летњом сетвом биљака и сетвом на почетку јесени, земљиште се пођубри, а не губи се производна година. Исти циљ се постиже и раном јесењом сетвом и раним пролећним заоравањем .

Дипл. Инг. Милисав Тиосављевић

Најзначајније атракције са сликама високог квалитета и кратким текстом/поруком на начин да буде емоције код потенцијалних туриста и утиче на доношење одлуке о путовању.

ДИСТРИБУЦИЈА

Организатори путовања, туристичке агенције. индивидуалне промоционе активности (билборди на фреквентним местима у великим градовима који су циљна тржишта, постављање реклама у простору на фреквентним локацијама- ауто пут, раскрснице у великим градовима, унутар дестинације, на магистралном путу у општину)

2. ТУРИСТИЧКИ ВОДИЧ СА МАПОМ КАРАКТЕРИСТИКЕ

Водич на коме се налазе уцртане све атракције са кратким описом и детаљна мапа шта се где налази.

САДРЖАЈ

Све атракције које се нуде туристима у дестинацији са тачним раздаљинама (стазе, села, манастири, ресторани и др.) и могућношћу лаке оријентације. Све атракције морају бити уцртане на мапи са кратким описом искуства које се нуди и сликом. Мапа треба да садржи и смештајне објекте са кратким описом.

ДИСТРИБУЦИЈА

Индивидуалним посетиоцима и удружењима, на улазу у општину, свим посетиоцима унутар дестинације (ресторани, хотели, домаћинства и сл.), агенцијама и туроператерима

3. ПОСЕБНИ ТУРИСТИЧКИ ВОДИЧИ КАРАКТЕРИСТИКЕ

Туристички водичи намењени посебним сегментима туриста (планинари, спелеолози, брдски бициклисти итд.)

САДРЖАЈ

Све атракције и информације значајне за различите сегменте туриста са уцртаним мапама за оријентацију. Водичи морају бити концизни и довољно детаљни и да садрже информације о смештају, и другим елементима који су битни.

ДИСТРИБУЦИЈА

Удружења, специјализоване агенције и туроператери, индивидуалци

4. МАПА МАРШУТА КАРАКТЕРИСТИКЕ

Различите мапе за различите туре (пешачке, бициклическе, џипом, аутом, аутобусом) са свим атракцијама које је могуће обићи.

САДРЖАЈ

За сваку посебну маршруту све атракције (панорамски путеви, видиковци, музеји и сл.) које је могуће обићи са јасно

уцртаним начином доласка до атракције и временске удаљености између атракција. Атракције морају бити постављене на мапи са кратким описом и сликама.

ДИСТРИБУЦИЈА

На улазу у општину, свим посетиоцима унутар дестинације (ресторани, хотели, домаћинства и сл.), агенцијама и туроператерима, индивидуалним посетиоцима и удружењима.

Брошуре. Представљају штампане материјале о одређеним дестинацијама/туристичким подручјима и посебним производима и понудама.

Web странице. Интернет пружа велике могућности за туристичку пропаганду. Веб презентација треба да садржи у електронском облику све брошуре и промоционе материјале који су дефинисани маркетинг планом. Материјали морају лако да се налазе на веб страници и да постоји могућност штампања и скидања података.

Сувенири и локални производи. Сувенири у туристичкој индустрији представљају додатне (помоћне) облике туристичке промоције и утичу на стварање идентитета подручја.

Дипл.инг Радован Шеварлић